

Grip op financieel beleid

Kredietcrisis en de jaarrekening 2008

Voor veel ondernemingen ziet de jaarrekening 2008 er anders uit dan die van voorgaande jaren. Voor de OR zaak om goed door te vragen.

Wim Schul, trainer /adviseur FNV Formaat, team Metaal, Wim.schul@fnvformaat.nl

De jaarrekening over het afgelopen jaar ziet er niet alleen anders uit vanwege de getallen zelf: de omzet, de winst en het eigen vermogen. Zelfs als daar (nog) geen grote veranderingen in gemeld worden, heeft de onderneming als het goed is enkele bestanddelen van het vermogen opnieuw gewaardeerd.

Ook de presentaties en grondslagen kunnen anders zijn als gevolg van de veranderingen in de omgeving. Dat hoort een organisatie wel uit te leggen in toelichtingen, maar de aanhoudende kritiek op jaarrekeningen is dat die toelichtingen vaak onvoldoende zijn. De ondernemingsraad zal erop moeten doorvragen worden.

1 Machines

Wat is de waarde van de gebouwen, machines, bedrijfsauto's en alle andere 'materiële vaste activa'? In de meeste jaarrekeningen worden die gewaardeerd naar historische kostprijs: ooit is er een bepaald bedrag voor betaald, en dat bedrag wordt jaarlijks afgeschreven. Maar heb je daarmee wel op dit moment de echte waarde te pakken? Denk maar eens aan de beslissing om een nieuwe machine aan te schaffen. De onderneming betaalt daarvoor een bepaalde prijs nadat berekend is hoeveel het ding méér gaat opleveren aan winst dan als er met de oude machine wordt doorgegaan. Op dit moment klopt die oude berekening helemaal niet meer, omdat de markten zijn ingezakt. Het is zelfs de vraag of je, als je dat wist, die investering wel zou doen. De terugverdientijd wordt in ieder geval langer. Dat betekent dat de machine minder waard is (je zou er minder voor hebben betaald). Datzelfde geldt voor transportmiddelen die niet gebruikt worden en gebouwen die leeg staan.

Zulke herberekeningen moet het bedrijf doen. Met de natte vinger kunt u ook al een eind komen. Vraag dan: wat zou het bedrijf er nu voor willen betalen (als je het ding al zou kopen)? Of schat in wat de eerste concurrent voor deze machines en andere vaste activa zou willen betalen.

Omdat veel vaste activa al langer door afschrijvingen zijn afgevalueerd, hoeft er boekhoudkundig niet zo veel zichtbaar te zijn. Maar voor de nieuwere en grotere investeringen moet u er

nog eens goed naar kijken. De waardevermindering hoort namelijk ten laste van de winst- en verliesrekening te worden gebracht. Maar ja... dan zou dat magere winstje over 2008 wel eens helemaal kunnen verdwijnen!

De bespreking van gebouwen, machines en andere vaste activa kan in dit crisisjaar leiden tot een concrete bespreking van de winstgevendheid van bepaalde productie voor bepaalde markten en het investeringsbeleid voor de toekomst.

2 Voorraden en debiteuren

Ook al is er voor het eigen bedrijf nog niets aan de hand, het kan heel goed zijn dat productie 'op voorraad' helemaal niet meer verkocht gaat worden. De grondmaterialen, materialen voor bewerking (waaronder coating, verpakking) en aangeleverde onderdelen worden daardoor ook minder waard. Hetzelfde geldt voor de debiteuren: klanten waaraan geleverd is, onderhanden werk dat nog voltooid en (gedeeltelijke) gedeclareerd moet worden, en de verrekening van projecten; de financiële afdeling zal stuk voor stuk moeten kijken of dat geld ooit wel binnenkomt.

We komen hiermee op het onderwerp dat cruciaal is in deze crisis: het beheer van het werkkapitaal. Het is ook een onderwerp waarin veel gevoeligheden liggen. De managementletter van de accountantsdienst zal hier zeker licht op kunnen werpen. Nu de kredietcrisis zo vaak naar voren wordt gehaald voor allerlei maatregelen die op het personeel terecht komen is dit het goede moment om dat document ook op te vragen bij de bespreking van de jaarrekening 2008.

3 Reorganisatievoorziening

De post voorzieningen hoort altijd al tot de grote aandachtspunten voor een ondernemingsraad. Daar zitten regelmatig voorzieningen in voor reorganisaties: bij inkrimpingen ontstaan verplichtingen naar werknemers, maar het is niet helemaal duidelijk hoe dat gaat uitpakken. Maar in 2008 liggen daar wat meer problemen. De regel is namelijk dat een komende reorganisatie die zijn oorzaak heeft in 2008 ook in dat jaar moet worden meegenomen. Dat gebeurt volgens het »

*Cruciaal in deze crisis
is het beheer van het
werkkapitaal*

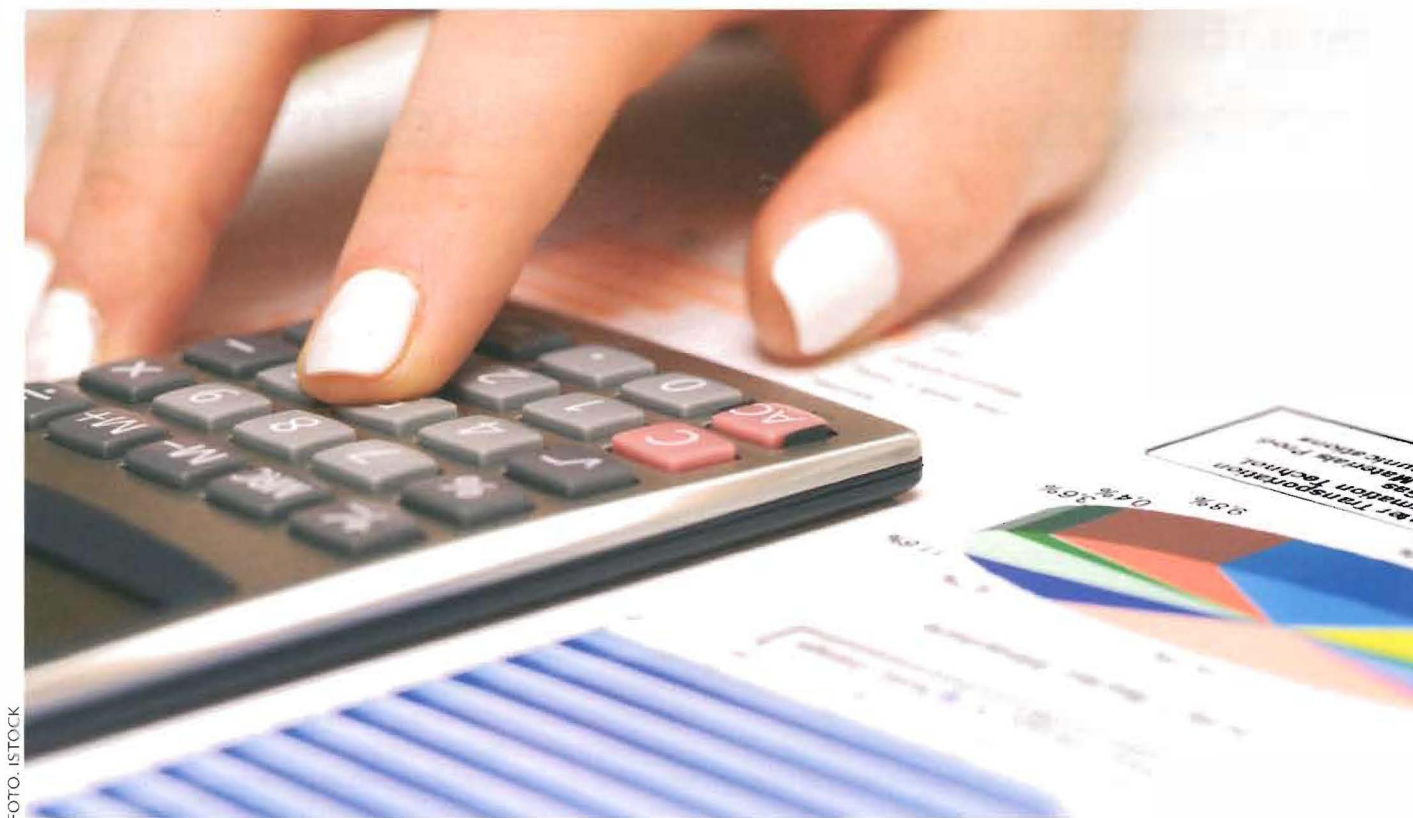

FOTO: ISTOCK

'matchingbeginsel' in de boekhouding. Die verplichting is er alleen wanneer er een reorganisatieplan is, waaruit de verplichtingen bij afvloeiingen kunnen worden afgeleid. Dat plan moet ook al openbaar zijn gemaakt. In veel bedrijven die in problemen zijn geraakt was het op 31 december zo ver nog niet. Veel bedrijven zijn pas in januari gebruik gaan maken van werktijdverkortingsregelingen (WTV) om aan een reorganisatie te kunnen ontkomen. Andere bedrijven is die regeling geweigerd. Kortom: pas later is het plan op tafel gekomen en zijn de onderhandelingen met OR en vakbonden gestart.

Nu mag een onderneming, ook al is dat niet verplicht, toch een reorganisatievoorziening opnemen met een adequate uitleg. Dat moet gebeuren voor de datum van opmaking – dus niet goedkeuring – van de jaarrekening. Het hoeft niet, en dus kan de winst 2008 geflatteerd worden door het niet opnemen van zo'n voorziening.

Wat in ieder geval wel moet gebeuren is het melden van de gebeurtenissen tot de vaststelling van de jaarrekening die van belang zijn voor inzicht in de positie van de onderneming. Alle aanvragen voor WTV – ook niet gehonoreerde – horen bij zulke verklaringen. Omdat die verklaring op een aparte korte notitie wordt aangeleverd, soms vergezeld met wijziging van het bestuursverslag, krijgt de OR die niet altijd te zien.

4 Winstdelingsregelingen en participatie

Sommige ondernemingen keren nu geen winstuitkering uit, op grond van hun interpretatie van de cijfers. Het is dus goed om de verschillende bestanddelen nog eens door te lopen. Een winstdelingsregeling heeft betrekking op het aandeel in

het bedrijfsresultaat waar het personeel wat aan kan doen. Het bedrijf heeft te maken met factoren waar noch personeel noch ondernemer iets aan kan doen. Een mooie reden om nog eens te kijken naar die regelingen. En vergeet niet eens de discussie te voeren over andere mogelijkheden van participatie in de onderneming, nu er zo veel op de balans verandert als het gaat om de verhouding vreemd vermogen-eigen vermogen. Als het onontkoombaar is om de loonstijging over te slaan, is het een mogelijkheid terug te vallen op wat tijdens vorige recessies gebeurde: de uitgifte van aandelen voor het personeel.

Als u dieper in de jaarrekening duikt en regelmatig gesprekken heeft met de controller dan komen ook andere punten naar voren die voortkomen uit de kredietcrisis. Denk dan aan:

- de waardering van goodwill die betaald is voor overnames;
 - de licenties en octrooien waar bepaalde verwachtingen van bestonden;
 - de aandelen e.d. (derivaten) in andere ondernemingen;
 - volstorten van geplaatste aandelen;
 - het rentebeleid en garantievooraan van banken, zeker voor de overeenkomsten die per 31 december 2008 afliepen.
- Ook al zijn die vragen niet zo direct verbonden met werk en werkgelegenheid, ze zijn wel van belang voor de levensvatbaarheid van de onderneming in 2009 en 2010. ○

De jaarrekening is een belangrijk document om meer inzicht te krijgen. Meer informatie hierover vindt u op ORnet, zoek op 'jaarrekening'.